

NORGES HØYESTERETT

Den 20. september 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-01743-A, (sak nr. 2011/51), sivil sak, anke over dom,

Anny Vigdis Sara

(advokat Per A. Amundsen – til prøve)

mot

Kari Solveig Sara

Berit Alette Sara Andresen

Kirsten Ragnhild Sara

Petter Nilsen Sara

Marie Ingeborg Turi

Thor Henrik Sara

(advokat Bjørn Tore Steffensen – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Matheson**: Saken gjelder hvorvidt ankende part i forhold til sine søsken kan kreve å få overta ansvaret som leder av en siidaandel, samt rein og reinmerke tilhørende dødsboet etter foreldrene.
- (2) Ankende part, Anny Vigdis Sara, er datter av Marit Alette Sara og Nils Persen Sara. Hun er født i 1954, og er det sjette barnet i en søskenflokk på ni.
- (3) Marit Alette Sara og Nils Persen Sara var reindriftsutøvere i distrikt 14 Spierttanjárga i Finnmark, og registrert som innehavere av såkalt driftsenhet etter den tidligere lov 9. juni 1978 nr. 49 om reindrift § 4 annet ledd. Nils Persen Sara døde i 2001. Marit Alette Sara overtok da boet – og dermed også driftsenheten – i uskifte.

- (4) Marit Alette Sara døde i 2006. Det ble åpnet offentlig skifte i boet i 2008. Som jeg senere skal komme tilbake til, var 1978-lovens ordning med driftsenheter i reindriftsnæringen på dette tidspunktet blitt endret til en ordning med såkalte siidaandeler etter ny reindriftslov av 15. juni 2007 nr. 40 § 10, jf. § 11. Det er enighet om at det er ordningen etter 2007-loven – i kraft fra 1. juli 2007 – som gjelder for nærværende sak.
- (5) Under skiftebehandlingen fremsatte noen av loddeierne tilbud om å overta siidaandelen og reinflokken mot betaling. Anny Vigdis Sara gjorde imidlertid krav på å få utlagt andelen til seg. Også Per Alf Nilsen Sara – som er den yngste blant søsknene – gjorde krav på andelen, men aksepterte å stå tilbake for Anny Vigdis' eventuelle bedre rett.
- (6) Tingretten satte 3. november 2008 felles frist for begge til å fremme sine krav i søksmålsformer. Indre Finnmark tingrett avsa senere, den 17. desember 2009, dom med slik domsslutning i søksmålet fra Anny Vigdis Sara:

”Kari Solveig Sara, Berit Alette Sara Andresen, Kirsten Ragnhild Sara, Petter Nilsen Sara, Marie Ingeborg Turi og Thor Henrik Sara frifinnes mot at reinsdyrene etter Marit Alette Sara deles likt mellom arvingene.”

- (7) Sakskostnader ble ikke tilkjent ankemotpartene.
- (8) Ankemotpartene ble også frifunnet og tilkjent sakskostnader i søksmålet Per Alf Nilsen Sara hadde anlagt mot dem.
- (9) Avgjørelsen ble anket til Hålogaland lagmannsrett som 21. oktober 2010 avsa dom med slik domsslutning for så vidt gjaldt anken fra Anny Vigdis Sara:

”3. Anny Vigdis Saras anke forkastes.

4. Anny Vigdis Sara betaler til ankemotpartene 76.165 – syttisekstusenett hundreogseksifem – kroner i sakskomkostninger for lagmannsrett og tingrett innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.”

- (10) Også Per Alf Nilsen Saras anke ble forkastet og sakskostnader tilkjent ankemotpartene.
- (11) Anny Vigdis Sara har anket den delen av lagmannsrettens dom som gjelder hennes krav, til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens bevisbedømmelse, rettsanvendelse og saksbehandling. Høyesteretts ankeutvalg tillot ved beslutning 4. mars 2011 anken over rettsanvendelsen fremmet. For øvrig ble anken ikke tillatt fremmet. For Per Alf Nilsen Sara er avgjørelsen rettskraftig.
- (12) Det ble for tingretten innhentet sakkyndig utredning om tradisjoner for generasjonsskifte i samisk reindrift. Det er for Høyesterett foretatt bevisopptak av et vitne for å belyse spørsmålet ytterligere. Saken står for øvrig i en noe annen stilling for Høyesterett enn for lagmannsretten idet enkelte av Anny Vigdis Saras anførsler er blitt justert.
- (13) Den ankende part, *Anny Vigdis Sara*, har i det vesentlige anført:
- (14) Anny Vigdis Sara har rett til å overta som siidaandelsleder etter reindriftsloven § 15 fjerde ledd. Bestemmelsen gir en bestemt krets av personer slik rett. Anny Vigdis Sara er den eneste av søsknene som fortsatt krever å få overta ledervervet etter foreldrene. Hun er derfor den som må få lederansvaret overført til seg. Hun er i forhold til ankemotpartene

dessuten den eneste som oppfyller de kvalifikasjonskrav loven oppstiller for å kunne være leder.

- (15) For det tilfellet at flere av søsknene likevel skulle ha rett til å overta andelen, følger det av samisk sedvane at Anny Vigdis Sara – som flyttet hjem til foreldrene i 1989 og siden har bistått dem i reindriften og under alderdommen – er den som har best prioritet.
- (16) Skifteloven § 61 kommer uansett ikke til anvendelse ettersom ansvar som leder av siidaandel ikke er en ”eiendel” i lovens forstand. Bestemmelsen kan heller ikke anvendes da den gir en loddeier rett til å kreve eiendelen solgt; en rett som ville komme i konflikt med den rett de øvrige har til å overta siidaandelen etter reindriftsloven § 15 fjerde ledd. Reindriftslovens regel på dette punktet må derfor ha rang av *lex specialis* i forhold til skifteloven § 61.
- (17) For det tilfellet at skifteloven likevel skulle komme til anvendelse, innebærer Anny Vigdis Saras situasjon at hun har krav på å få siidaandelen og reinflokken utlagt til seg etter bestemmelsen i § 61 annet ledd, og i tilknytning til reinflokken også morens reinmerke.
- (18) Anny Vigdis Sara har nedlagt slik påstand:
 - ”1. Anny Vigdis Sara får overta lederansvaret for siidaandelen etter sin avdøde mor Marit Alette Sara, subsidiært etter takst.
 - 2. Under skiftet av Marit Alette Saras dødsbo, får Anny Vigdis Sara utlagt på seg, Marit Alette Saras reinflokk og reinmerke til skiftetakst.
 - 3. Petter Nilsen Sara, Kirsten Ragnhild Sara, Berit Alette Sara Andresen, Thor Henrik Sara, Kari Solveig Sara og Marie Ingeborg Turi – dømmes en for alle, alle for en – å betale Anny Vigdis Saras sine saksomkostninger for Indre Finnmark tingrett og Hålogaland lagmannsrett og saksomkostninger til offentlige for Norges Høyesterett.”
- (19) Ankemotpartene, *Kari Solveig Sara mfl.*, har i det vesentlige anført:
- (20) Reindriftsloven § 15 fjerde ledd danner ikke noe selvstendig grunnlag for å avgjøre hvem som har best rett til å overta ansvaret som leder for siidaandelen. Lovgivers mening har bare vært å angi kretsen av personer som kan være berettiget til å overta, ikke prioriteten mellom dem.
- (21) Bestemmelsen kan heller ikke forstås slik at den som krever å få overta andelen må gis rett til det så lenge noen andre ikke har fremsatt tilsvarende krav.
- (22) Det er dessuten ikke riktig at Anny Vigdis Sara – i motsetning til sine søsken – er den eneste som oppfyller lovens kvalifikasjonskrav for å kunne overta ansvaret som leder.
- (23) Det foreligger ingen sedvane for generasjonsskifte i samisk reindrift som har slik klarhet og fasthet at den må gå foran skiftelovens regler. Anny Vigdis Sara er uansett ikke i en situasjon som gjør at hun kan påberope seg noen slik sedvane.
- (24) Ansvar som leder av siidaandel er en eiendel som på et skifte reguleres av bestemmelsene i skifteloven § 61. Naturalutleggsregelen i § 61 annet ledd er en snever

unntaksregel. Anny Vigdis Sara kan, i sin situasjon, ikke vise til slike gode grunner som bestemmelsen krever for å få lederansvaret utlagt til seg.

- (25) Fraværet av gode grunner gjør at hun heller ikke kan kreve naturalutlegg for reinflokken og reinmerket.

- (26) Kari Solveig Sara mfl. har nedlagt slik påstand:

”1. Anken forkastes.

2. Anny Vigdis Sara dømmes til å betale Thor Henrik Sara, Kari Solveig Sara, Berit Alette Sara Andresen, Kirsten Ragnhild Sara, Petter Nilsen Sara og Marie Ingeborg Turis saksomkostninger for Indre Finnmark tingrett og Hålogland lagmannsrett og saksomkostninger for det offentlige for Norges Høyesterett.”

- (27) *Jeg er kommet til at anken ikke kan føre frem.*

- (28) Jeg ser først på enkelte grunntrekk ved ordningen med *siidaer* og *siidaandeler* i reindriftsnæringen.

- (29) Som allerede nevnt, avløser *siidaandelene* etter 2007-loven § 10 de tidligere driftsenhetene etter 1978-loven § 4. I den sistnevnte bestemmelsen het det at ”(f)or å begynne som selvstendig næringsdrivende i reindrift i reinbeiteområde kreves det samtykke fra områdestyret gjennom registrering av driftsenhet”. Samtykkekravet innebar at reindriftsnæringen bygget på en konsesjonsordning. Loven definerte en driftsenhet som ”en reinhjord som eies og drives av én ansvarlig leder, eller av ektefellene i fellesskap når de begge eier rein i eget merke i hjorden”. Kravet om ansvarlig leder var nødvendig for at det ikke skulle være tvil om hvem som var den ansvarlige for overholdelse av lovens ulike krav.

- (30) Ordningen med driftsenheter hadde imidlertid flere svakheter. Betegnelsen hadde dessuten en negativ klang hos mange reindriftssamer, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) side 25. Gjennom 2007-loven ville man i større grad overlate til næringen selv – i praksis den såkalte *siidaen* – å regulere tilgangen på nye reindriftsutøvere fremfor at det offentlige skulle forestå dette gjennom en konsesjonsordning. I NOU 2001: 35 Forslag til endringer i reindriftsloven side 91–92 heter det at betegnelsen *siida* etter reindriftssamisk forståelse forutsetter at det eksisterer en reinflokk, at reinflokken holdes samlet og det foregår aktiv gjeting/vokting, og at det i alminnelighet deltar en eller flere reindriftsfamilier med sine rein i fellesskapet. En *siida* er etter dette først og fremst et arbeidsfellesskap. Men den er også et sentralt grunnlag for tradisjonell bruk av reinbeiteområdene. I 2007-loven § 51 er en *siida* etter dette definert som en gruppe av reineiere som utøver reindrift i fellesskap på bestemte arealer.

- (31) Loven innfører også begrepet *siidaandel* og definerer dette som en familiegruppe eller enkeltperson som er del av en *siida*, og som driver reindrift under ledelse av en person eller av ektefeller eller samboere i fellesskap, jf. § 10 første ledd. Ordningen med *siidaandeler* innenfor *siidaen* har sammenheng med at lovgiver fant det nødvendig ”fortsett å ha en enhet med en ansvarlig leder for på en klar måte å kunne forankre driftsansvar i forhold til andre reineiere, myndigheter og øvrige samfunnsinteresser”, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) side 38.

- (32) En driftsenhet som ved lovens ikrafttredelse var registrert hos områdestyret, anses som siidaandel etter 2007-loven, jf. § 11 første ledd. Den som ved ikrafttredelsen var innehaver av driftsenheten, anses som ansvarlig leder av vedkommende siidaandel. Dette er bakgrunnen for at driftsenheten som Marit Alette Sara satt i uskifte med, på skiftet nå skal behandles som siidaandel.
- (33) Ansvarlig leder av en siidaandel har flere beføyelser. Vedkommende representerer som nevnt andelen overfor andre reineiere i siidaen og overfor myndighetene, samt forestår driften av andelen. I dette ligger også mulighet for å søke ulike typer offentlige tilskudd til reindriften, jf. blant annet forskrift for Reindriften Utviklingsfond av 21. juni 2011 nr. 616 og Forskrift om tilskudd til siidaandeler og tamreinlag, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 21. juni 2011 med hjemmel i Stortingets vedtak om reindriftsoppgjør for 2011–2012.
- (34) Lederen bestemmer dessuten hvem som får eie rein i andelen og i tilfellet hvor mange, jf. § 10 annet ledd. Lederen kan også bestemme at det skal etableres en sideordnet rekrutteringsandel knyttet til siidaandelen, jf. § 12 første ledd. Ettersom det er et vilkår for å eie rein at reinen inngår i en siidaandel eller sideordnet rekrutteringsandel, jf. § 9 annet ledd, gir ansvaret som leder av siidaandel myndighet til å påvirke tilgangen til næringen.
- (35) Adgangen til å opprette sideordnet rekrutteringsandel etter § 12 gir lederen mulighet for å legge til rette for et smidig generasjonsskifte, se også Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) side 25. Lederen kan også gå mer direkte til verks, og overføre ansvaret som leder etter § 15 første ledd til et barn, et barnebarn eller en annen person som fyller lovens vilkår.
- (36) Arvelater har i vår sak ikke opprettet noen sideordnet rekrutteringsandel eller gjort andre disposisjoner for overføring av ansvaret som leder. Spørsmålet blir da om Anny Vigdis Sara, i forhold til sine søsken, har krav på å få overta ansvaret som leder av siidaandelen etter *reindriftsloven § 15 fjerde ledd*. I bestemmelsen heter det:

”Dersom lederen av en siidaandel dør uten at det er truffet beslutning som nevnt i første ledd, har et barn, et barnebarn eller en annen slektning som oppfyller vilkårene i § 9 første ledd for å eie rein i andelen, rett til å overta ansvaret for siidaandelen med mindre gjenlevende ektefelle eller samboer overtar ansvaret etter reglene i § 14. Annet ledd gjelder tilsvarende.”

- (37) Her slås det altså fast at personer innenfor en nærmere angitt krets har *rett* til å overta som leder av siidaandelen der avdøde ikke har truffet annen beslutning. Bestemmelsen i § 9 første og annet ledd som det er vist til, inneholder kvalifikasjonskravene for å kunne overta som leder. Jeg kommer senere tilbake til dette.
- (38) Ordlyden i fjerde ledd gir ingen anvisning på hvordan situasjonen skal løses der flere fyller vilkårene for å kunne ha rett til å overta. Dette har heller ikke vært lovgivers mening. Jeg viser til uttalelsen i NOU 2001: 35 side 146 hvor det heter:
- ”Bestemmelsen innebærer at andre reineiere i siidaen må respektere en overføring av en siidaandel ved død. Lederansvaret for siidaandelen kan imidlertid ikke overtas av hvem som helst, bare av kretsen av personer som nevnt i § 4-9 første ledd. Bestemmelsen regulerer ikke det nærmere forhold mellom de som fyller vilkårene for overtagelse. Forholdet mellom dem må løses etter de alminnelige regler i skifteloven av 21. februar 1930 og arveloven av 3. mars 1972 nr. 5.”**

- (39) Disse synspunktene er videreført i proposisjonen, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) side 57, hvor det blant annet uttales:

”Det er i tråd med utvalgets forslag ikke lagt føringer i loven med hensyn til hvem i den berettigede krets som skal kunne overta. Slike føringer vil fort kunne komme i konflikt med det som er sedvanlig og spørsmålet må eventuelt løses etter de alminnelige regler i skifteloven og arveloven.”

- (40) Det fremgår her at siktemålet med bestemmelsen i § 15 fjerde ledd er å angi kretsen av de personer som, i forhold til andre reineiere i siidaen, vil kunne være berettiget til å overta ansvaret som leder av andelen. Ledere av andre siidaandeler må dermed respektere at ansvaret som leder for andelen går over til noen i den personkretsen som etter loven er berettiget til å overta.
- (41) Videre er det uttrykkelig sagt at bestemmelsen ikke løser spørsmålet om hvem av flere berettigede som skal kunne overta lederansvaret. Det heter her at konflikt om dette må løses etter skiftelovens og arvelovens alminnelige regler. Det er etter dette ikke tvilsomt at bestemmelsen i reindriftsloven § 15 her ikke har noen forrang som spesiallov – *lex specialis* – i forhold til hva som ellers måtte følge av skiftelovens og arvelovens bestemmelser.
- (42) Anny Vigdis Sara har anført at hennes krav på å få overført lederansvaret til seg likevel kan forankres i § 15 fjerde ledd, ettersom hun er den eneste av søsknene som har fremsatt et direkte krav om dette. Anførselen kan ikke føre frem. Jeg viser her til det jeg allerede har sagt om at bestemmelsen ikke regulerer rettsforholdet mellom flere berettigede. Det krav Anny Vigdis har fremsatt løser derfor ikke hennes rett i forhold til ankemotpartene.
- (43) Jeg finner det klart at søsknene gjennom sine disposisjoner ikke har oppgitt den rett de måtte ha etter reindriftsloven § 15 fjerde ledd. En loddeier som vil bestride et krav som er fremsatt i skiftetvist, må normalt kunne nøye seg med å gjøre gjeldende innsigelser mot kravet. For å avverge at den som har fremsatt et krav skal vinne frem, kreves altså ikke at loddeieren gjør et konkurrerende krav gjeldende gjennom motsøksmål. Ankemotpartene har for øvrig ikke på noen måte forholdt seg slik at de kan sies å ha fraskrevet seg en rett. De kan heller ikke med rimelighet oppfattes slik at de ikke hadde interesse for lederansvaret eller for hvem som burde overta dette.
- (44) Anny Vigdis Sara har også anført at hun har krav på å få lederansvaret overført til seg ettersom hun er den eneste som oppfyller lovens kvalifikasjonskrav for ansvar som leder. Heller ikke denne anførselen kan føre frem. Lagmannsretten har funnet det klart at det ikke er ført bevis for at det faktisk bare er hun som fyller kvalifikasjonskravene. Det er vist til at alle søsknene vokste opp i reindriften, og at flere av dem har vært gift med aktive utøvere og/eller selv har vært aktive i næringen. Avgjørelsen beror på en vurdering Høyesterett ikke har grunnlag for å sette til side innenfor anketillatelsen.
- (45) Jeg ser etter dette på spørsmålet om eventuell *sedvane for generasjonsskifte i samisk reindrift* kan gi Anny Vigdis Sara krav på å få ansvaret som leder av siidaandelen overført til seg.
- (46) Det følger av det jeg allerede har referert fra forarbeidene, at lovgiver bevisst har veket tilbake for å gi regler om hvem som skal overta lederansvaret der arvingene ikke er enige.

Det er både i utvalgsutredningen og i proposisjonen vist til at slike regler vil kunne komme i konflikt med det som har vært praksis eller sedvanlig i samiske miljøer, jf. NOU 2001: 35 side 146 og Ot.prp. nr. 25 (2006–2007) side 57.

- (47) Lovgivers reservasjon gir et varsel om at mulige sedvaner i samisk reindrift kan ha betydning for rettsforholdene under et generasjonsskifte. Om samiske sedvaners eventuelle betydning ved anvendelsen av norske lovbestemmelser, vises til Grunnloven § 110a og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater art. 8.
- (48) Tingretten kom på bakgrunn av den sakkyndige utredningen til at det er sedvane for at det barn som har blitt boende i samme hushold som sine foreldre, har rett til å få overta foreldrenes reinsdyr, reinmerke og produksjonsutstyr – i tillegg til selve retten til å drive reindrift innenfor den siidaen foreldrene tilhørte. Videre kom tingretten til at denne sedvanen måtte gå foran bestemmelsen i skifteloven § 61. Tingretten konkluderte imidlertid med at Anny Vigdis Sara ikke kunne påberope seg sedvanen ettersom hun hadde for svak tilknytning til den daglige reindriften.
- (49) Lagmannsretten kom for sin del til at det ikke var grunnlag for å fastslå at det er noen sedvane for generasjonsskifte i samisk reindrift som har tilstrekkelig fasthet og innholdsmessig klarhet til at den i dag går foran skifteloven § 61.
- (50) Anny Vigdis Sara har under henvisning til Jon Aarseth Meløys forklaring i bevisopptak for Høyesterett, gjort gjeldende at lagmannsrettens vurdering av den rettslige situasjonen er feil. I Meløys forklaring heter det blant annet:

”Meløy har forklart at rettsoppfatningen rundt generasjonsskifte er at den som bor hjemme og som driver med reindrift skal overta driftsenheten/siidaandelen etter foreldrene. Dette oppfattes som en sedvane. I følge Meløy er det fremdeles slik at den som bor alene igjen i foreldrenes hushold som regel overtar driftsenheten/siidaandelen. Men det er ingen klare regler for hvordan dette skjer, og avgjørelsen bygger på flere subjektive vurderingsmomenter. Gutter stiller vanligvis sterkere enn jenter. Det er dessuten en forutsetning at den som skal overta har kompetanse til dette. Et annet moment som vektlegges er at den som overtar har barn som kan videreføre driften. Det er derfor ingen automatikk i at den gjenværende overtar. Vedkommende må ha tilknytning til reindrift. At vedkommende bor i samme hushold som foreldrene og har gjort dette lenge, er også et moment av betydning. Meløy kjenner til Mikkel Nils Saras utredning om sedvaner i tilknytning til generasjonsskifte, og støtter denne fremstilling.”

- (51) Det synes for meg at det som fremkommer i forklaringen ikke kan endre lagmannsrettens bedømmelse av at den tradisjon som er påberopt mangler den nødvendige fasthet og klarhet. Det er imidlertid ikke nødvendig for meg å ta endelig stilling til dette.
- (52) Etter min oppfatning vil en eventuell sedvanerettslig fortrinnsrett for hjemmeboende barn først og fremst vært aktuell for barn som har inngått i et arbeidsfelleskap med foreldrene i den daglige reindriften, og hvor ressursene er tappet i forbindelse med at de øvrige barn har etablert seg med egne hushold. Tradisjonen har dels tatt sikte på å sikre foreldrene, dels på å sikre det av barna som ble boende sammen med foreldrene. Jeg kan, ut fra det de underliggende retter har lagt til grunn om Anny Vigdis Saras situasjon, ikke se at hun kunne ha påberopt seg noen prioritert rett overfor sine søsken på bakgrunn av sedvane. Hun flyttet i 1989 som 35-åring hjem til foreldrene og var frem til begge var døde 17 år senere, i fullt arbeid i ledende stilling i reindriftsforvaltningen. Tingretten har lagt til grunn at avstanden på nærmere 15 mil mellom Karasjok og Spierttanjårga der reinen

befant seg, gir begrenset mulighet til å delta i den daglige reindriften i siidaen, særlig for en som er engasjert i annet full tids arbeid. Ut over administrative gjøremål i forbindelse med reindriften som Anny Vigdis har hatt særlig kompetanse til, har tingretten kommet til at hun ikke har utført mer praktisk arbeid enn det andre personer med rein i siidaandelen har bidratt med. Ifølge lagmannsrettens dom har hun deltatt ”i mindre grad” i praktisk reindrift. Hun hadde dessuten allerede ved morens bortgang flere rein enn sine søstre.

- (53) Jeg går nå over til å drøfte hvorvidt *skifteloven § 61* kan anvendes på skiftet av lederansvaret.
- (54) Anny Vigdis Sara har for Høyesterett gjort gjeldende at dette ansvaret ikke er noen ”eiendel” i § 61’s forstand, og at bestemmelsen derfor ikke kan anvendes i nærværende sak. Jeg er ikke enig i dette.
- (55) Begrepet ”eiendel” i *skifteloven § 61* er et vidt begrep. Det vil omfatte alle aktivaposter i et bo. Selv om ansvaret som leder av en siidaandel har et uensartet innhold, representerer de fullmakter lederen har i forbindelse med driften av andelen – og muligheten til å søke offentlig støtte til dette – et aktivum og en verdi for rettighetshaveren og dermed en eiendel i lovens forstand. I NOU 2001: 35 side 98 er det i så måte uttalt at de tidligere driftsenhetene ”blir i seg selv en verdi”. Tilsvarende fremgår også av bevisopptaket for Høyesterett av Jon Aarseth Meløy. Det heter der at ”driftsenheten/siidaandelen har en pengeverdi, dette fordi den er tilknyttet tilskuddsordninger, rovdyrerstatning og innløsning. Han utelukker derfor ikke at den kan ha salgsverdi”. Dette samsvarer med det faktum at noen av loddeierne, som allerede nevnt, har fremsatt bud for å kunne overta siidaandelen på skiftet.
- (56) Jeg nevner også at lovgiver, ved å gi anvisning i forarbeidene på *skiftelovens* regler til løsning av forholdet mellom flere berettigede etter *reindriftsloven § 15* fjerde ledd, må ha ansett siidaandelen for å representere en ”eiendel” i lovens forstand. Under enhver omstendighet må forarbeidsuttalelsen forstås slik at lovgivers mening i det minste har vært at *skiftelovens* regler skal komme *tilsvarende* til anvendelse. I et slikt lys blir spørsmålet om siidaandelen utgjør en ”eiendel” ikke avgjørende for resultatet.
- (57) Jeg finner det etter dette klart at uenigheten mellom partene må løses etter bestemmelsen i *skifteloven § 61*.
- (58) Anny Vigdis Sara har for det tilfellet at *skifteloven* kommer til anvendelse, gjort gjeldende at hun har krav på å få lederansvaret for siidaandelen utlagt til seg etter bestemmelsen i § 61 annet ledd annet punktum. I bestemmelsen heter det:
- ”Er det uenighet om en loddeier skal få utlagt bestemte eiendeler, kan de bare legges ut til han dersom gode grunner taler for det, og det ikke er noen rimelig grunn for de andre loddeiere til å sette seg mot det.”**
- (59) Det følger av Rt. 2009 side 1512 avsnitt 36 at bestemmelsen er en unntaksregel som skal brukes med varsomhet. I avsnittet uttales det:

”Loven åpner ikke for noen rimelighetsvurdering av hvem som skal få naturalutlegg eller noen alminnelig interesseavveining - den som krever naturalutlegg må godtgjøre vesentlig mer enn interesseovervekt for å vinne frem. Og jo sterkere grunner de øvrige loddeiere har for å motsette seg naturalutlegg, desto mer velbegrunnet må kravet om naturalutlegg være.”

- (60) Videre heter det i avsnitt 37 at annen rettspraksis bekrefter at det er tale om en relativt snever unntaksregel.
- (61) Med utgangspunkt i det tingretten – med lagmannsrettens tilslutning – har funnet bevist om Anny Vigdis Saras begrensede tilknytning til den daglige reindriften i siidaandelen, kan jeg ikke se at de krav som etter rettspraksis stilles for å kunne ha gode grunner, taler for å legge lederansvaret ut til henne.
- (62) De øvrige loddeierne har også tilknytning til reindriften, og flere av dem har barn og barnebarn som i følge lagmannsrettens dom vil kunne bli godkjent som ledere av siidaandel. Ankemotpartene har derfor rimelig grunn til å motsette seg hennes krav om naturalutlegg.
- (63) Jeg nevner her at det av lagmannsrettens dom også fremgår at Anny Vigdis Sara tar sikte på å fortsette i annen heltidsstilling, og at hun, hvis hun vinner frem, vil overlate det praktiske arbeidet med reindriften til andre. Det er ikke fremkommet noe for Høyesterett om at denne situasjonen er endret.
- (64) Jeg kan etter dette ikke se at vilkårene for at Anny Vigdis Sara skal kunne kreve lederansvaret for siidaandelen utlagt til seg etter skifteloven § 61 annet ledd, er oppfylt.
- (65) Anny Vigdis Sara har også fremsatt krav om at foreldrenes reinflokk utlegges til henne etter § 61 annet ledd og – i tilknytning til dette – også morens reinmerke. Ut fra det jeg tidligere har lagt til grunn med hensyn til hennes arbeidsmessige tilknytning til den daglige reindriften, holdt opp mot de øvrige loddeiernes tilknytning, finner jeg det ikke tvilsomt at hun heller ikke kan gis medhold på dette punkt.
- (66) Anken har etter dette ikke ført frem. Avgjørelsen har ikke voldt tvil. Anny Vigdis Sara skal etter hovedregelen da idømmes sakens kostnader også for Høyesterett. Begge parter er imidlertid innvilget fri sakførsel for Høyesterett etter rettshjelploven § 18 ettersom saken har prinsipiell interesse. Jeg finner etter dette at sakskostnader ikke bør idømmes for denne instans.
- (67) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

(68)	Dommer Bull:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(69)	Dommer Falkanger:	Likeså.
(70)	Dommer Endresen:	Likeså.
(71)	Dommer Gjølstad:	Likeså.

(72) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

Riktig utskrift bekreftes: